

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

qu[a]estio 64. Excommunicati & socij criminis sint ne ad mittendi in testes
in causa fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

fensam, & pleniorē delicti probationē, quidquid fiat in alijs delictis, idque favore fidei tenet Carre-rius præ citato loco, cui libenter subscribo fecutus Ange. in l. per hanc. C. de temp. appellat. & Gem- nianum in c. officium. §. verum, de hæret. lib. 6. & Simancam de catho. instit. 64. nu. 50. & seq.

Q V A E S T I O LXIII.
An inquisitor debeat solus cum nota-
rio examinare testes, siue reos.

S V M M A R I V M.

- 1 Inquisitor duas religiosas personas adhibere debet in examinibus faciendis.
- 2 Religiosa persona quam hic intelligantur.

Exagesima tertia quæstio est: Vtrum In- quisitor in examinatione testium & reo- rum, seu delatorum, cum suo notario debeat esse solus?

1 Respondemus quòd non immo oportet quòd in tali examinatione, sint etiam duæ religio- & discretæ personæ, ut patet in c. Ut officium. pro- xime alleg. de hæret. lib. 6. in uer. uerum. ubi dici- tur ita: Verum quia in tam graui crimine cū mul- ta oportet cautela procedi (ut in reos sine ullo pro- feratur errore dure ac digne seueritas ultionis) uo- lumus, & mādamus, ut in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsūque cō- tingētibz oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia per pu- blicam (si commode habere potestis) personam, aut per duos uirōs idoneos fideliter eorundem de- positiones testium conscribantur.

2 Religiose personæ possunt hic intelligi, per- sonæ honeste, siue sint clerici, siue laici: sed magis uidetur, quod loquatur de religiosis qui religionis habitum receperūt, ut dicit Archid. ibi in glossa.

COMMENT. CXII.

Quæ ad hanc quæstionem spectant copiose tradi- dit Eymericus supra par. 3. num. 85. tit. quot personæ esse debeant in examinatione testium & de- latorum. tradunt etiam Simancas de cath. instit. tit. 64. nu. 9. Locutus in opere iudiciali uerbo, testis. post nu. 54. uerf. & primo. & alij communiter ideo uero huiusmodi personæ interesse iubentur, ut que- geruntur, postquam tot sunt oculis inspecta, & tot sensibus insinuata, falsi suspicionem excludant.

a ¶ Religiose personæ possunt hic intelligi, &c.] Idem fere tradit auctor supra 3. p. nu. 84. & per re- ligiosas personas Philippus Eranchus in c. ut offi- cium. de hæret. lib. 6. eas tantum intelligit strictè & presse loquendo, qui religionis habitum assumpse- rūt, uoueruntq; illa tria, paupertatem, obedientiā, & castitatem: pro his enim multum presumitur, de quibus in c. cum monasteriū. de statu monacho.

Sed Archidiaconus, Ioannes Aud. & alij in di- cto c. ut officium. §. verum quia per c. denique. dist. 4. optime obseruant, religiosorum nomine intelligi etiam clericos seculares: quare & hi potuerunt huic examini adhiberi, quod & Simancas adno- tat de catho. instit. tit. 64. num. 9.

Et quamquam re uera (uti ego existimo) supra dicta personæ comprehendantur in dispositione di- cti c. ut officium. §. verum quia, de hæret. lib. 6. ubi lo- minus, ubi uisum ita fuerit Inquisitoribus, di- scretos et laicos, peritos, honesta uita & spectata prudenti huic examini poterunt adhibere. Primo, quoniam Christiani laici honeste uiuētes, large re- ligiosi appellantur. c. ecclesia S. Maria. de const. c. fi. de reb. eccl. nō alie. tradit plene Albertinus in c. quoniā. de hæret. lib. 6. q. 1. cōcl. 3. n. 5. Rursus; quam- uis dum est sermo de materia odiosa & penali, uer- ba proprie & strictè accipi debeant. c. statutum. de elect. lib. 6. at in materia favorabili large accipi pos- sunt, ut Albertinus adnotauit præ citato loco nu. 6.

Cum ergo hic sit sermo de favorabili materia, ut manifestum est, laici adhiberi poterunt. Postre- mo hoc uoluit Eymericus 3. par. nu. 84. Denique arbitrio Inquisitorum hæc credendum relinquenda, qui eos adhiberet, quos magis idoneos iudicarent: honestius tamen & decentius est, religiosos mona- chos, uel clericos seculares adhibere.

Per discretas autem personas, uiros peritos & doctos accipere debemus, qui intelligant negotium de quo agitur sciatisq; discernere quod geritur, ut optime interpretatur Archidiacono. in d. c. ut offi- cium. §. verum quia. de hæret. lib. 6. nu. 14.

C Tamen si uero ob causas in principio huius cōm- tarij relatas, cum uel rei, uel testes examinantur, huiusmodi duæ religiose personæ interuenire possu- lentur; hodie tamen maiori ex parte processur in sancto tribunali fiunt absq; præsentia, siue intrin- tu istarum personarum, & eos sic factos tolerat in- premis senatus sanctæ Romanæ & generalis Inqui- sitionis. Et profecto dux illa religiose personæ, de consilio magis, quā de præcepto uidetur adhibenda.

Equidem in hac causa mea sententia est, si fieri commode possit, singulis actibus examinandi reos, aut testes, adhibendas fore has duas personas: aut saltem utilissimum & consuleissimum esse finitis examinibus, repetere omnia coram illis: quod tunc potissimum procurare debent Inquisitores, cum agitur maior aliqua & grauior causa, qualis est re- lapsi, uel pertinacis, uel cum reus qui examinatur callidus est, cauillosus, & sceleratus.

Cum testes examinantur difficilius possunt hac obseruari: cum multi nolint coram illis personis de- ponere contra aliquem, timentes ne reuelentur, aut ob alias causas.

Quòd si quæras, an Episcopi in suis diocesis, præsertim ubi non sunt Apostolici Inquisitores, de- beant hæc seruare; respondeo debere quidem quod non obscure significatur in c. per hoc. de hæret. lib. 6. quare rectè Simancas scripsit de catho. instit. tit. 25. de Episcopis. nu. 4. quòd Episcopi in proceden- do super hoc crimine, eundem ordinem seruare tenentur, quem in Inquisitores seruant.

Q V A E S T I O LXIIII.

Excommunicati & socij criminis sint
ne admittendi in testes in
causa fidei.

Sexagesi-

Supra pag.
107.

Num. 2.

Per religio-
sas personas
qui intelli-
gantur.

Exagesima quarta quaestio est: Vtrum inquisitor excommunicatus, seu participes, uel socios criminis, possit licite admittere ad agendum & testificandum in causa fidei?

Respondemus quod sic, in probationum aliam defectum, ut patet in c. In fidei. de haeret. lib. 6. ubi dicitur sic; In fidei fauorem, concedimus, ut in negotio inquisitionis haereticæ prauitatis excommunicati & participes, uel socij criminis ad testimonium admittuntur, praesertim in probationum aliarum defectum contra haereticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, si ex uerisimilibus coniecturis, & ex numero testium; aut personarum tam deponentium, quam eorum contra quos deponitur, qualitate, ac alijs circumstantiis sic testificantes falsa non dicere praesumantur.

COMMENT. CXIII.

Hic incipit tractare de testium qualitate. ubi notandum, quod quamuis regulariter inhabiles, ut excommunicati, infames, & similes a testimonio repellantur. cap. 1. de exceptio. c. licet. de probatio. c. testimonium. de testibus. c. testes. 2. q. 7. cum similibus. at in causis fidei propter religionis fauorem, ne tam graue haereticum crimen remaneat impunitum ob defectum probationum, qui alios repellentur ob quæcumque defectum, nunc in causis fidei admittuntur, ut apertissime probat textus in c. in fidei fauorem. de haer. lib. 6. hic ab Emerico citatus. cui peritus cōsentit Cōciliū Biterrensē. c. 12. in haec uerba: Quamuis in huiusmodi crimine, omnes criminosis & infames ac participes criminis ad accusationem & testimonium admittantur. haec ibi: idē in Cōcilio Narbonensi c. 24. et de hoc nulla est ambiguitas.

In hac uero quaest. & duab. potissimum sequentibus. hoc in primis est inquirendum, postquam constat testes alios inhabiles in hoc crimine admitti ad testificandum: an duo ex illis plene probent, quemadmodum duo idonei & oī exceptione maiores plene probant. Primum hoc constituere oportet, uariis & multiplices intellectus affertur a Doctoribus super d. c. in fidei fauore. ut patet ex his quae docent Franciscus Aretinus in c. si. de testibus. Aegidius Bossius ti. de haeret. nu. 3. & 4. Angelus in l. in iudicio. ff. de accusatio. Socin. conf. 118. in pri. uolu. Glossa, Ioan. Andr. Dominicus, Franchus, & alij in d. c. in fidei fauorem, Gondissalvus tract. de haeret. q. 13. & Ioan. Royas singul. 189. incipien. Testis criminolus.

Ceteris tamen in praesentia omissis, quamuis nec inutiles sint, nec inepti, eorum & receptorum dicti c. in fidei fauore. sensus est, praedictos testes periuros, uel excommunicatos, uel socios criminis, uel infames, aut deniq; alios minus idoneos, in crimine quidem haereticis, seu in criminibus exceptis admitti: ceterum duo ex ipsis non sufficere ad plenam probationem faciendam, uel ad penam delicti ordinariam imponendam, sed ad praesumptionem uel aliqualem probationem faciendam, uel indicium ad torturam, uel penam extraordinariam imponendam. ita Abbas in c. per tuas. nu. 4. de Simo. Felynus in c. testimonium, nu. 22. de testibus Iason in l. 4. §. si tibi ob in-

dicium. nu. 4. ff. de condi. ob turbem causam. Hippolytus Marsilius in pract. crim. §. diligenter. nu. 56. Gondissalvus tract. de haeret. q. 13. nu. 12. Palacius Rubius in allegatione de haeresi. §. ult. Simancas de catho. instit. tit. 6. 4. nu. 36. Io. Royas in dicto singul. 189. nu. 11. Aretinus in c. si. in fi. de testibus. Albertinus tract. de agnos. assert. q. 3. 4. n. 3. & alij plerique inter quos est Iulius Clarus in pract. crim. §. si. q. 21. versic. sed pone. ubi in multis alijs delictis ita seruatum testatur apud illustres insignium ciuitatum Senatus: nunquam enim ob dicta duorum testimoniorum sociorum in crimine, penam ordinariam impositam dicit, sed tantum dicit facere indicium ad torturam.

B Ex his ergo more nostro in hac causa, quae grauissima est, certiora, & securiora colligentes.

Primum hoc ponamus: Duo testes inhabiles & minus idonei in crimine haereticis non faciunt plenam probationem, & proinde reus non punitur pena ordinaria, sed alia mitiori, arbitrio iudicantis: ex quo consequitur, neque relapsum, neque negatiuum per duos testes inhabiles conuictum, tradendos fore curiae seculari: atque hoc axioma consequitur apertissime ex praecitata sententia: quod equidem non obscure uidetur indicio in dicto cap. in fidei fauorem. dum ait: Et ex numero testium, quasi diceret, ex multitudine testium.

C Nec refert, si quis dicat appellatione numeri duos intelligi. ubi numerus. ff. de testib. c. plurais locutio de reg. iur. nam ea uerba hunc sensum non ferunt; immo uerba intelligenda est, quod si plures excommunicati quam duo, uel participes, uel socij criminis, deponunt contra aliquem haereticum, si ex coniecturis aliquibus non praesumantur falsa dicere; tunc tales plures quam duo, additis alijs coniecturis de veritate criminis sufficientes ad condemnationem. Propositum enim summi Pontificis in d. c. in fidei fauorem, hoc fuit, fauore fidei cedere, ut testes alios inhabiles in hoc crimine testificarentur, non tamen sanciret, quod duo ex illis sufficerent ad condemnationem, & ob id addidit illa uerba: Et ex numero testium. ita Franciscus Aretinus in dicto cap. fina. de testibus. quem sequitur Palacius in allegat. de haeresi. §. vlti. quos agnauimur laudant multi ex praecitatis, quibus omnino censeo subscribendum; quoniam & uerissima mihi uidetur haec sententia, & tutissima, ac penitus in praxi obseruanda, & pro hac expositione facit quor notat Felynus in dicto cap. testimonium. de testib. num. 22. versic. 2. limitant.

Sit secundum axioma; Plures quam duo testes inhabiles & minus idonei in hoc crimine tunc faciunt plenam probationem, & ad condemnationem, seu penam criminis ordinariam imponendam sufficientes, quando ex circumstantiis, & coniecturis, & personarum qualitate, uerisimiliter praesumitur uerum deponere. & hanc sententiam uidentur non obscure probare illa textus uerba in dicto c. in fidei fauorem. Si ex uerisimilibus coniecturis, & ex numero testium; aut personarum tam deponentium quam eorum contra quos deponitur; qualitate ac alijs circumstantiis, sic testificantes falsa non dicere praesumantur. haec ibi. Ita Palacius, Rubius, Aretinus, & Albertinus praecitatis locis; ubi amplius admovent, haec ratione posse accipi sententiam eorum qui dicunt, ad condemnationem.

Plures testes quam duo minus idonei, cum alijs coniecturis plene probant.

Plures testes minus idonei quando plene probent.

condemandum hereticum non sufficere duos testes: de quo articulo dicemus paulo post super q. 71. atque hic plane videtur verus & germanus sensus dicitur. in fidei favorem. & hac est doctrina secunda, tuta, & ob id in praxi servanda.

Tertius idoneus & alius minus idoneus non probat in hoc crimine.

Sit iam tertium & postremum axioma: Quamvis in multis causis testis valde dignus, & alius testis infamis, seu minus idoneus coniungantur ad faciendam plenam probationem, quia integra & superabundans fides vnius supplet defectum alterius, ut singulariter notant Baldus & Ange. in l. si quis ex argentijs. §. 1. ff. de edendo. quos refert & sequitur multa in eandem sententiam adducens Marfilus in l. de minore. §. tormenta. ff. de quaest. & lason in l. cum ceteros populos. in 2. lectura. nu. 53. vers. sic. item in quantum. C. de sum. Trin. & fide Carbo. & plerique alij quos prudens omitto: in causa tamen haresis hoc non crederem habere locum, quoniam praefata sententia locum non habet, quoties ex forma iuris vel hominis requiruntur duo testes: quia tunc, praesertim in criminalibus, ubi probationes debent esse clarae & certa. h. sciant. C. de probatio. uterque testis debet esse integer, & probare verum. ita limitata singulariter & vere praefaram. sententia Felypus in c. tertio loco, in si. post Balibidem, extra de probatio. quos sequitur, Bernardinus Diaz in reg. 752. incip. Testis valde dignus in 2. limitatione.

Manifestum est autem in causa haresis ad minus duos testes idoneos a iure postulari, sicut copia se ostendimus infra super dicta q. 71. quare, ut ad dicta duorum testium reus huius criminis condemnatur, illi ex omni parte fide digni & integri esse debent: sin autem res aliter se habuerit, poena extraordinaria erit imponenda. ne propterea omnino in multa crimina relinquatur neque ab hac sententia discrepat Guido Fulcodius in consulationibus ad Inquisitores. q. 15. c. 17. quem alibi retuli.

Verum tamen, si testis ille minus dignus de crimine fuisse emendatus, & per posteriores probatus vitae laudabiles actus bonae fidei, & opinionis specimen dedisset: tunc iudicio meo sufficeret: quoniam is iam potest dici idoneus: quod videtur sensisse concilium Biturrense c. 13. & concilium Narbonense. cap. 25. quae alibi retulimus.

Idem videtur dicendum, si cum teste digno, & teste minus digno concurreret alia coniectura, & indicia de crimine perpetrato: tunc enim indicia alia testimonium testis minus idonei coadiuvarent: quod videtur indicari per textum in dicto c. in fidei favorem. ibi: Ac alijs circumstantijs sic testificantibus falsa non dicere praesumantur. Sed de his amplius agemus in sequentibus.

Testes vero inhabiles cum admittuntur, sicut ceteri iurare debent de dicenda veritate, ut alibi plenius scripsimus.

Sed de socio criminis an iurare debeat, dubitatur: & Marcus Antonius Blancus tracta. de indicij. nu. 384 in socio criminis non esse iuramentum necessarium putavit. praevaleat tamen Iulij Clari sententia in pract. crim. §. fin. q. 21. vers. quare nunquid dicitur, dictum socij criminis non facere iudicium, nisi cum iuramento deponat. quamvis enim quo ad se ipsum sit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur

vic testis ideoque non est sibi habenda fides nisi cum iuramento.

Sufficit autem socio criminis iurare quodcumque, sine antequam torqueatur, siue etiam iuret praesente ipso contra quem deponit. Ita Clarus praecitato loco mihi magis probatur, ut in principio iuret, ut in reliquis testibus observatur: quia cum deponit testis est potius quam reus.

Illam est etiam in hac questione praecipua dubitatio, An huiusmodi testes suspecti & minus idonei cum admittuntur, torqueri debeant, an potius dictis ipsorum sine tortura sit standum. & glossa 15. q. 6. in summa, torquendo autumat, siue sint serui, siue viles personae, vel etiam si sint liberi homines, dummodo sint criminosi et infames, vel obsecuti vel ignoti. idem sequitur Hypopolitus Marsilius conf. 109. incipien. Spiritus sanctus. nu. 13. 14. 15. & in pract. crim. §. diligenter num. 62. & Bartolus in l. cum ceteros populos. C. de summa trinit. & fide catho. num. 12. eiusdem sententiae esse videtur, siue testes sint infames infamia facti, siue infamia iuris: nam non admittuntur inquit, nisi in subsidium, & contra tormentis. adde Gondissaluum tract. de heret. q. 13. num. 15. & Iulium Clarum in pract. crim. q. 21. vers. sciam etiam.

Equidem tamen si haec sententia vera sit dura tamen nimis & aspera videtur. & ideo crederem hos testes inhabiles iudicium facere siue maius siue minus, spectatis personarum qualitatibus, & alijs circumstantijs, etiam si sponte & sine tormentis testimonium dixerint. & plane si testes inhabiles non admitterentur ad testimonium dicendum sine tormentis, facile auerterentur a dicendo testimonio in causa fidei. quare benignior est, & fortassis commodiore haec sententia, non tamen ambigo, quandoque & posse & debere torqueri: quod quando fieri debeat, arbitrio iudicantis relinquitur, speciatim testium infamiam malitia, improbitate, & varietate.

De socio criminis quaesitum est, an ei credi debeat sine tormentis, & Iulius Clarus in pract. crim. §. fin. q. 21. vers. sciam etiam. torquendum arbitratur, ut fidem faciat. Cum enim, inquit, ex proprio delicto sit effectus infamis, non debet admitti in testem sine tortura. idem omnino tenet Hypopolitus Marsilius in d. conf. 109.

Sed magis mihi placet sententia Iacobi Simonca, de catho. instit. tit. 64. nu. 38. asserentis, socium criminis absque tormentis iudicium facere maius aut minus pro personarum qualitate, & criminum & aliarum rerum circumstantijs. verum, ex causa torqueri etiam potest, ut proxime dictum est.

Quis autem dicatur socius criminis notatur in c. negligere. 2. q. 7. & in c. 1. 14. q. 6. & in c. ita plane. 23. q. 2. & in l. comparat. C. ad leg. Flavianam, de plagarijs, & in l. quoniam liberi. C. de testibus. ubi late glossa, Cynus, & Salycetus. & Archidiaconus in c. quicumque. de heret. lib. 6. verbo, sanctores, vers. nec te moueat. Ex his colligo primum socium siue participem criminis dici posse eum, qui committit aliquod crimen cum illis, cum quibus habet societatem, cap. ita plane. 239. 4. ibi: Ita plane si sociatur quis malis, id est, si mali aliquid cum eis committit. item socius delicti dicitur, is qui parti-

An testis inhabilis torqueri debeat.

In supra...

Socius criminis...

Socius criminis...

particeps est eiusdem infectionis, ut per acitatio loco Archidiaconus scripsit. & qui delinquentibus fauent, participes & socij criminis vocantur, ut patet in per acitatis iuribus. glossa quam laudat Salycetus in d. l. quoniam liberi. C. de testib. ait non omnes criminosos appellari socios criminis, sed illos tantum, qui eiusdem delicti numero fuerunt socij, ita quod absolutoria lata pro uno, prosit alteri: uel condemnatoria quale quale ei parit preiudicium. Recte tamen iudicio nostro, per acitatio loco Salycetus addit, idem esse tamen si non sit idem crimen numero, dummodo sit ei connexum, uerbi gratia quia sit illius causa uel occasio, quare in causa heresis, qui induceret aliquem, ut alicuius heretici sermonibus interesset, socius criminis esset ei qui pradicaret, cum ei cooperaretur in eo delicto, & causa esset, ut alij inducerentur ad audiendas heretici conciones. Exempla huiusmodi multa occurrere possunt, quae ex praedictis facile intelliguntur.

QVAESTIO LXV.

An periuri possint in testes admitti in causa fidei.

Sexagesima quinta quaestio est. Vtrum Inquisitor periurus possit licite admittere, ad testificandum in causa fidei, seu agendum?

Respondemus, quod sic, ubi praesumat quod deponat zelo fidei orthodoxae, ut patet in c. Acculatus. §. licet de heret. lib. 6. ubi dicitur sic: Licet uero periuri a testimonio etiam post penitentiam repellantur: si tamen ij. qui coram Inquisitoribus iurantes tam de se, quam de alijs super facto heresis dicere ueritatem, eam celando deierent, & postmodum uelint corrigere dictum suum contra se, ac alios complices deponendo: cum etiam huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicijs apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniae, seu zelo fidei orthodoxae dictum suum uelle corrigere, ac modo (quae prius tacuerant) reuelare, in fauore fidei, (nisi aliud obstat) dari debet tam contra se, quam contra reliquos attestantibus eorundem.

Regulare est tamen in alijs, quod potius statuit primo dicto, quam secundo. de hoc Archidiaconus ibi in glo.

COMMENT. CXIII.

Ceteri commentario tradidimus de testibus in habitibus. uerum in dicto cap. in fidei fauore. de heret. lib. 6. nulla fit de testib. periuris mentio. eorum. n. paulum diuersa consideratio habenda fuit.

Eymerici uero axiomata de testibus periuris in hac causa tale est: Cum testes periuri praesumuntur zelo fidei: dicturi ueritatem, audiendi sunt.

Periurus uero ideo regulariter a testimonio repellitur, ut notant doctores in cap. testimonium. de testib. uel quoniam infamis est, uel quia ineptus cen-

setur illius testimonium, qui uacillat, & de eadem re contraria profert modo aiendo modo negando.

De materia huius quaestio agitur Locutus in opere iudiciali, & Repertorium Inquisitorum uerbo, periurus. Gondissaluis tract. de heret. q. 13. n. 12. Tabienfis in summa, uerbo, Inquisitor. §. 35. Hieronymus Gigas tract. de crimine lese maiestatis, lib. 2. ti. quomodo, & per quos probetur. q. 11. Iacobus Nouellus, reg. 160. incipiente: Periurus, & alij.

Periuri uero quo admittantur in testes in causa fidei, eleganter explicat Gondissaluis d. tract. de heret. q. 13. n. 12. quem per omnia sequitur Hieronymus Gigas per acitatio loco: quorum haec sententia est: Periuri in hoc crimine ad testimonium dicendum tam contra se, quam contra alios admittuntur, dum tamen ex manifestis apparuerit iudicij, tales non animi leuitate, non odio, non corruptos pecunia; sed zelo fidei uelle deponere, aut dictum suum, quod antea in forma testimonij deposuerant, uelle emendare, & corrigere, ac quae prius tacuerant, reuelare.

Ut autem periurorum testimonium dictis habeatur, ea concurrere debent quae superiori commentario diximus: quaeque praescribuntur in dicto c. in fidei fauorem. de heret. lib. 6. ibi: Si ex uerisimilibus coniecturis, &c. ita Gondissaluis & Gigas praecitatis locis. additque Gigas ibidem nu. 8. & 9. Quod si praedicta coniectura non concurrant de uerisimili ueritate a periuro dicenda, tunc non est admittendus sine tortura, de quo quid sentiam, paulo antea dixi: quamuis fortassis in periuro maior adsit ratio cur torqueri debeat, quam in alijs inhabilibus.

Regulare est tamen in alijs, quod potius statuit primo dicto, quam secundo. Optime infert Eymericus hic ex contextu citato: posse testes corrigere dictum suum, si prius deierauerant, & postea ducti penitentia uoluit emendare quod male deposuerat.

Verumtamen dubium erat cui dicto esset standum, primo ne an secundo: & uidebatur standum esse primo dicto, iuxta doctrinam Innocentij in c. praeterea. de testibus cogen. et aduoc. Abbas in c. ueniens. et se condo. de testibus. & Deus qui hanc asserit communem opinionem cons. 174. incipien. In causa falsitatis. nu. 7. & cons. 189. & caeteri relati per Ioannem Roiam in singularibus fidei. singula. 194. incipien. Testis qui in iudicio. in principio.

Ceterum, in causa fidei speciale est, ut posteriori dicto testimonium stetur, ut uere docet hoc loco Eymericus: cuius sententia communi consensu approbatur, quam tenet Archidiaconus, in cap. accusatus. §. licet de heret. lib. 6. relatus apud Eymericum supra parte 2. Gondissaluis tract. de heret. q. 13. nu. 12. Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 13. Ioann. Roias in dicto singula. 194. & alij plerique.

Haec tamen sententia, quod posteriori dicto credatur in causa heresis tunc procedit, quando ex manifestis coniecturis apparet posteriora dicta uerisimiliora esse quam prima, testesque Prioribus, contraria deponere zelo fidei, non malitia aut pecunia corruptos: quod apertissime probat textus ibi: si ex manifestis indicijs appaerit tales non animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecuniae, sed zelo fidei orthodoxae dictum suum uelle corrigere. Nisi. n. haec indicia apparuerint, ex quibus ostendatur

ubi dicitur in causa fidei, an primo uel secundo.

Cui dicto standum in causa fidei, an primo uel secundo.

An testis inhabilis...

in supra...

Socio...

in Socio...

periculis...

periculis...